

tudi nad njegovimi nauki! In internacionalna garda je dosegla svoj smoter, trud šole in učiteljev je uničen, zanikerni stariši in hudobna tovarišija dopolni, kar so isti, ki bi morali baš tako skrbeti za otrokov blagor kot učitelj, fino prekanjeno pričeli — otrok propade in potem se še škodoželjno krohotajo, rekoč: „Glejte, to so uspehi sedanjih šol, to so dosegli napredni učitelji!“

Pa to so le posamezni slučaji: splošno mladina ni tako surova in propadla, kakor kriče klerikalci in kakor — **bi radi videli, da bi bila, da bi tem preje dosegli svoj namen: da bi izpodkopali tla svobodni šoli.** Kdor ni popoln pesimist, ali komur strankarska strast še ni popolnoma oslepila oči in otemnila uma, mora pripoznati: sedanja mladina ni nič slabša od iste v cerkvenih šolah, da, bolja je, desetkrat bolja! Da pa se iste žalostne izjeme, ki jih tudi v cerkveni šoli ni manjkalo, odpravijo, treba je več znati in storiti, kot le blatiti svobodno šolo in učiteljstvo!

„Napota.“

Učiteljski pravnik.

Priobčuje „Pedagogičsko društvo“ v Krškem.

(Dalje.)

Pravice v materjelnih zadevah.

III.) Še večja kazen je, ako je učitelj po kazenskem potu premeščen; 1.) je to zanj sramotno, 2.) mora plačati iz svojega stroške selitve, 3.) utegnejo njegovi dohodki se zmanjšati na njegovem novem mestu, če ne že glavni, gotovo pa stranski dohodki.

IV.) Že večja kazen omenja § 48, kateri dovoljuje, da se sme nadučitelj ali ravnatelj degradirati, da se ga sme nazaj „postaviti v vrsto učiteljev, kar se sme zgoditi s premembo ali brez premembe službenega kraja“.

(Ta § bi bilo pač predelati treba; kajti degradovanje brez premembe službenega kraja ni pri uradnikih običajno. Sicer se pa degradovanje brez premembe službenega kraja ne vrše običajno tudi pri učiteljih.)

To so bili časi, prijatelji! Niti pojma nimate vi, ki niste gledali Barja z lastnimi očmi, ki niste gledali njega naivnosti in njega divjosti.

Kako naivno je bilo naše življenje, ko smo poležavali z izredno potrpežljivostjo uro za uro pred murinovo luknjico, sami črni kot murini, bezali in drezali vanjo z monotomno pesmico „božji volek, pridi ven“, da smo ga slednjič pribezali venkaj, ali pa mu zabili luknjico, ako nas ni ubogal.

Kako idilično smo se pekli ob najhujši vročini na solncu, ležeč vse popoldne na trebuhu v visoki travi. Seveda so nas večkrat vznemirile materine burklje ali pa nas je pognala očetova brezovka, da smo kričeč se razkadili na vse strani.

Najbolj nas pa je navdajal z navdušenjem lov na žabe. To so živalice, ki so prešinjale vse naše misli, vso našo fantazijo — ž njimi smo se pečali po dnevi, o njih smo premišljali, ko smo legali spat.

Lovili smo jih pa jih metali v korita, jih devali v skledo in jih tlačili v steklenice, da je včasih vse gomezelo v njih! — Pa celo lične kočijce smo znali plesti, da so žabe — hočeš, nočeš — vozile druga drugo, kar je bilo posebno romantično videti, kar noreli smo samega

V.) Največja kazen je, ako je učitelj od službe odstavljen (§ 52), ker v tem slučaju zgubi službo, dohodke, pravico do pokojnine in sploh vse. Kdaj se sme to zgoditi, o tem govori § 52 in § 53.

Med kazni se ne prišteva to, kar navaja § 53 državnega šolskega zakona, namreč da sme deželni šolski svet učitelja, kateri ne zadostuje, primorati, da napravi še enkrat preskušnjo učne sposobnosti. Ako je ne napravi, zgubi še prvič pridobljeno svedočbo. No takih slučajev navadno ni. Suspendovanje ali začasno odstavljenje od službe je sicer huda pokora za vsakega, ki ga zadene, vendar to v smislu zakonov ni kazen, ker se mu prikrajsani dohodki med suspendacijo zopet povrnejo, ako je bil po preiskavi nedolžnim spoznan. Da bi se na podlagi izvršene disciplinarne preiskave koga v pokoj djalo, o tem molče §§ kranjskega zakona. Le v eni deželi (Slezki) so v zakonu taka določila.

Da pa morajo šolske gosposke pri disciplinarnih preiskavah jako vestno in natančno postopati in vselej „navesti, katerih nedisciplinskih dejanj se je dotični krivega storil, na katere podstave in osobito na katere dokaze se naslanja izrek o krivdi in kateri nagibi so bili merodajni za izmero kazni“; to vелеva ministerski razglas z dne 17. vinotoka 1877, ki poudarja, da se mora dati obsojencu potrebne podatke, zagovarjati se.

Če se je pa pred obtožbo zatoženec zadostno opravičil, naj se mu to pismeno naznani (§ 50 zakona z dne 29. mal. travna 1873). Ali se to običajno zgodi? Menda ne! — Na Dolenjem Avstrijskem postopajo glede ustražovalnih kazni slično.

Ondi so sledeče kazni: 1.) graja okrajnega šolskega sveta, 2.) posvarilo deželnega šolskega sveta, 3.) odrekanje kvinkvenij, 4.) kazensko premeščenje, 5. odpust iz službe. — Vobče so pa določila o disciplinarnem postopanju zoper učitelje v zakonih posameznih dežel nedostatna, in učitelji se trudijo, da bi dosegli temeljitejša in točnejša ustražovalna pravila.

K temu poglavju naj navedemo še nekatera pomanjkljiva postopanja v zadevi discipliniranja učiteljev, na pr.:

veselja, ko smo videli, kako poskakuje kočijca za poskočno živalico!

Kako divje pa je bilo naše življenje, ko smo napovedali našm žabam boj na življenje in smrt! Vsak s prekljo v lokah smo hodili ob jarkih pa merili in vdarjali po onh neusmiljenkah, ki so brezsrčno jezdarile druge, češ: „Kaj bote krote mučile druge — vsaj znate same plavati!“ Pod udarci pa so padale žabe in žabice, grešne in nedolžne, nagibale svoje glavice ter zapuščale časni barjanski raj ter se selile v večno zelene livade onega sveta!

Največje veselje Barjanov pa je bila in je še sedaj povolenj. Pripomniti pa moram tu, da se deli barjanski rod v dve vrsti: v odrasle in nedorasle — in te zadnje je navdajala povodenj z veseljem.

Kadar so se podile izza Krima dolge nepretržne vrste težkih, črnih oblakov, smo se že začeli pomenljivo pogledovati. Kadar pa je pričelo liti izpod neba, kakor to menda le na Barju zna in so se polnili jarki z umazano vodo, takra nas niso državale vse materine grožnje v najhujšem dežju smo iskali raznih desak, hlodov, korit, sneli tudi kaka vrta, ki se nam niso zdele neobhodno potrebna ter jih nosiln vlačali do polnečih se jarkov. (Dalje.)

1.) Znan nam je slučaj, da je dobil učitelj „grajo“ vsled naročila deželnega šolskega sveta. „Graje“ dotični učitelj namreč ni zaslužil, da bi jo dobil od okrajnega šolskega sveta v seji, ki je v to kompetentna. Ker mu jo okrajni šolski svet ni hotel dati, naznanil je to predsednik deželnemu šolskemu svetu, ki mu jo je naklonil. To ni bilo čisto korektno radi tega ne, ker bi se bila morala zadeva še enkrat obravnavati v seji okrajnega šolskega sveta, osobito ako je bil predsednik dotični sklep „sistiral“. Ako ga pa še ustavil ni bil, tedaj je bilo njegovo poročanje na višjo inštanco čisto odveč.

V zadevi ustrahovalnega postopanja sta ministrstvo in upravno sodišče izdala sledeče odloke in rzsodbe:

1.) Glede učiteljev za neobligatne predmete in učiteljice ročnih del naj se le analogno vporabijo določila o disciplinarnem postopanju (min. raz. od 22. prosinca 1882.)

2.) Za pomožne učitelje ne veljajo običajna ustrahovalna pravila (min. raz. od 23. svečna 1884.)

3.) Ako se učitelj kazensko premesti, ni treba mu dajati še svarila (min. raz. od 15. svečna 1879.)

4.) Dveh disciplinarnih kazni obenem ne gre dajati (min. raz. od 28. listopada 1894.)

5.) Premeščenje po disciplinarnem potu in sploh ustrahovalne kazni naj se izroče še-le, kedar so dobila pravno moč (min. raz. od 27. listopada 1877.)

6.) Pravna moč disciplinarne kazni, zoper katere so bile pritožbe po inštancah, velja od dneva dostavljenja prve rzsodbe (upravno sodišče od 1. vinotoka 1890.)

7.) Zoper raznovrstne zakone se krajni šolski svet ne more zakonitim potom pritoževati, ako je le bil prej obveščen (min. raz. od 25. vinotoka 1886.)

8.) Disciplinarne rzsodbe naj se brez sile krajnim šolskim svetom ne naznanjajo (min. raz. od 17. malega srpana 1883.) (Zato tudi ni ugodilo ministrstvo nekemu krajnemu šolskemu svetu, ko je prosil, da se iztržiše posvarilo šolskemu voditelju, kateri ga je bil po njegovem mnenju po nedolžnem dobil, kar se je pripetilo ra Kranjskem v K. okr.)

9.) Disciplinarno postopanje zoper začasne učitelje spada v Galiciji le v področje okrajnih šolskih svetov.

10.) Ako se ni pred podelitvijo kazni zaslíhal obtoženec, je to postopanje pomanjkljivo (min. raz. od 9. listopada 1892 kranjskemu dež. šol. svetu.)

11.) Ako se ni zapisnik med konečno obravnavo sestavil, je to postopanje pomanjkljivo.

12.) Ako se je edino le na podlagi poročila okrajnega ali deželnega šolskega nadzornika vpejalo disciplinarno postopanje in izrekla rzsodba, je to postopanje pomanjkljivo, ker mora okrajni šolski svet to izvesti (min. raz. od 9. vel. travna 1889, od 4. grudna 1888, in od 23. vel. travna 1888.)

13.) Iz istega vzroka ne gre, da b krajni šolski svet otroke zaslíšaval (min. raz. od 28. ma. travna 1886.)

14.) Ako je že kazenske sodnije rzsodba izrekla, da je učitelj za šolo nesposoben, tedaj ni treba tega še po disciplinarni rzsodbi izreči (min. raz. od 27. malega travna 1888.)

Glede disciplinarnega postopanja im: v Avstriji edino le deželni zakon za Šlezko obsirna in temeljita določila, po katerih se morajo obtožencu vsi akí pokazati vpričo njegovih dveh zaupnih oseb. Po dokmčani preiskavi je ustna konečna obravnava pred posebno disciplinarno

oblastjo, pri kateri se lahko obtoženec zagovornika posluži. — To bi bilo povsodi potrebno.

Zopetno nastavljenje bivših učiteljev.

Bivše učitelje je mogoče na novo nastaviti, kar je pa vselej s težkočami združeno. Ako je učitelj prostovoljno iz službe izstopil, gre to znabiti še najlojše, ako mu šolske gosposke le hočejo še službo zopet podeliti. Seveda nima niene pravice zahtevati, da bi mu bila prejšnja službena leta šteta.

Ako je bil učitelj začasno v pokoj djan, recimo radi bolezní, lahko zopet v službo stopi, bodisi na svojo prošnjo, bodisi vsled ukaza deželnega šolskega sveta, ako je namreč minil vzrok (bolezen), zarad katerega je bil postavljen v pokoj. Ako dobi zopet službo, zgubi pokojnino, ako je ta nova služba tudi stalna. Pokojnino pa tudi zgubi, ako v stanoviti pokoj dejani prevzame kako drugo s stalno plačo zvezano službo (§ 65 zakona z dne 29. mal. travna 1873.)

Ako je bil kdo od službe odstavljen, kar se more seveda le po disciplinarnem potu zgoditi, ta dobi le z veliko težavo zopet službo. Ker se je moralo po § 54 njegovo odstavljenje ministru naznaniti, treba je, da se tudi zopet ministra prosi dovoljenja, ako se ga misli na novo nastaviti.

Učiteljem, zopet nastavljenim, ne štejejo vsa službena leta, tistim, kateri so bili odstavljeni, ne šteje po pravnem potu niti eno prejšnje leto; tudi prostovoljno odstopivšim učiteljem niso gosposke dolžne šteti dotična leta, katera so služili pred odstopom. Drugače je pač pri takih učiteljih, kateri so bili začasno v pokoj dejani, pri teh je njih začasno vpokojevanje najbrže le bolezen zakrivila. Zato štejejo tim vsa prejšnja leta. (Tako se glase razne rzsodbe upravnega sodišča n. pr. 15. vel. travna 1895.)

(Dalje.)

D o p i s i .

Kranjsko.

Z Notranjskega.*) G. urednik! Jako hud sem na Vas in sicer prvič radi tega, ker ste prekinoli z članki „po državnozbornih volitvah“, češ, da nimajo več aktualne vrednosti — pa meni se zdi, da ste imeli s prenehanjem nek drug namen, sicer — mogoče pravim, je imel ta namen dober namen — in drugič, ker mi niste dovolili polemike z onim listom, ki zagovarja hrvaško-slovenski klub“. Pa vse to Vam odpustim, ako sprejmete naslednje vrstice v svoj list, drugače ne bova — prijatelja.

„Edinost“ je blagovolila odgovoriti na moj članek „po državnozbornih volitvah“ — v katerem sem konštiral, da se širi v Istri ravno tak klerikalizem, kakor po Kranjskem, seveda v „milejši“ (?) obliki in da je bil i ta klerikalizem vzrok padcu dr. Laginje — z dolgo „epistolo“, v katerej dokazuje „nepolitikom“, da „Učit. Tovariš“ ni dobro „informovan“ o istrskih razmerah ali pa ima „informacijske“ zveze z znanim Efižaltom (!?) — posledica temu je — po logičnem sklepu — da smo sodelovali „Učit. Tovariša“ ali sploh za politiko — po mnenju tržaskih mož — nesposobni, ali pa sami „Efižalti“. Seveda ta „epistola“ je kaj dobro došla ljubljanskemu „Slovencu“, ponatisnil jo je kot poleno, z opazko, da so njegovi „Slomškarji (ice)“ boljši delavci (ke), dokaz tej opazki je

*) Za zadnjo številko prepozno došlo.